A multikulturális Finnország

A migráció – s annak természetes velejárója, a multikulturalizmus – számottevően áthatja az európai kultúrát. Fontos téma ez, amely mind a bevándorlókat, mind a befogadó ország lakosságát érinti, hiszen a kulturális különbségek számos súrlódást okozhatnak.

Finnország multikulturális világába engednek betekinteni az alább ismertetett, 2013-ban megjelentetett kötetek. A tanulmánykötet és a hozzá szervesen kapcsolódó irodalmi antológia magyar nyelvű kiadását a FILI (Finn Irodalmi Információs Központ) támogatta. A kötetek egy évtized oktató- és kutatómunkája eredményeként születettek meg.

A szerkesztő a köteteket középiskolai segédkönyvnek is szánja, bár véleményem szerint elsősorban az egyetemi hallgatók lehetnek a könyv célközönsége. A kötetek célja, hogy feltárják „a finn társadalom és irodalom utóbbi időszakának multikulturális fejleményeit" (1/14), a multikulturalizálódás konfliktusait, annak globális vetületeit, elméleti beágyazottságát.

Domokos Johanna (szerk): **Finnek_?**
Tanulmányok a multikulturális Finnországról
AmbrooBook. Győr. 2013. 353. p.
ISBN 978-615-5379-02-4

A tanulmánykötetben tizenöt irodalmi és szociológiai tanulmánnyal, valamint irodalmi alkotások recenzióival (összesen héttel) ismerkedhet meg az olvasó. A könyv igyekszik átfogóan bemutatni a témát, különböző idősíkok, problémák feltárásával próbálja a társadalmi folyamatokat ábrázolni. Hasonló célt szolgál a témához szorosan kapcsolódó irodalmi művek ismertetése is.

A kötet szerzőgárdája igen színes, a könyv igyekszik minél szélesebb látókörrel, információval felruházni az olvasót. Irodalomkutató, médiakutató, politikatörténész, bevándorláskutató, szociológus, nyelvész, teológus munkáin keresztül ismerkedhetünk meg a finnországi multikulturalizmus mai helyzetével. A szerzők sokfélesége igen sokszínű tanulmánykötetet teremt.

Karmela Liebkind *Etnikai viszonyok Finnországban* (19–37) című tanulmánya általánosságban szól az etnikai és kulturális különbségek okozta súrlódásokról, a finnek bevándorlókhoz való viszonyáról, a rasszizmus és a diszkrimináció megnyilvánulásairól, s annak megakadályozásáról, a jövőbeli etnikai viszonyokról. Outi Lepola tanulmánya (*A bevándorlás és a külföldiekkel kapcsolatos finnországi politika,* 38–52) a függetlenség első évtizedeitől a ’90-es évekig mutatja be Finnország bevándorláspolitikáját, s különböző szemszögekből taglalja a finnség fogalmát. Anna Rastas (*Transznacionális gyökerek és rasszizmus a gyerekek és a fiatalok körében,* 53–72), a transznacionalizmus fogalmát írja körül, majd a transznacionális gyökerekkel rendelkező finneket és a a különböző etnikai csoportokat érintő, sokszor pejoratív tartalmú elnevezéseket taglalja. Heidi Grönstrand (*Az irodalom mint a nyelvpolitika színtere,* 73–93) különböző irodalmi művekben megjelenő nyelvpolitikai kérdésekkel (főként a finnek és a svédek viszonyával) foglalkozik. Emellett megjelenik a női-férfi viszony örök kérdése is.

A következő nyolc tanulmány egy-egy etnikumra specializálódik. Maria Antas (*A folyamatos találkozás,* 94–100) a kortárs finnországi svéd irodalomba ad betekintést. Veli-Pekka Lehtola (*A betelepülők lappföldképe, a „lappföldiség” kialakulása az 1920–1930-as évek finnországi irodalmának tükrében,* 101–132) a számi irodalmat mutatja be a kezdetektől. A szerző szerint a számi írók, amellett, hogy a számi nyelv és irodalom fejlesztői, a számi önkép kialakulására is nagy hatással voltak s vannak. Tuula Kopsa-Schön (*„Hát, persze, hogy finnek vagyunk, finnországi cigányok!”,* 133–151)

romák identitását vizsgálva a finnországi romák körében végzett terepmunkájának eredményeit mutatja be. Svante Lundgren (*A finnországi zsidók múltja, jelene és jövője,* 152–166) a finnországi zsidóság történetét, hitközösségét és egy körükben elvégzett közvélemény-kutatás eredményeit taglalja. Antero Leitzinger (*A miser tatárok finnországi beilleszkedése,* 167–180) a tatárok generációnkénti integrálódását vizsgálja a házasságon, az iskoláztatáson és a pályaválasztáson keresztül. Ebben a népcsoportban igen erős a kettős identitás. Tuomas Martikainen (*Muszlimok a finn társadalomban,* 181–203) a finnországi muszlimok helyzetét tárja fel. Először az iszlám, Európa és Finnország kapcsolatát vizsgálja, majd vázolja a finnországi muszlimok történetét és jelenét, ill. a finnországi iszlám specifikus sajátosságait tárja fel. Marja Tiilikainen (*Kilenc őszi eső – szomáliai menekült nők költészete,* 204–220) egy olyan antológiát mutat be, amely Finnországba került afrikai nők verseit mutatja be. Anup Jinadevan (*Jobb élet egy idegen országban,* 221–232) az indiai elvándorlás okaival, hatásaival foglalkozik. Betekintést enged abba is, hogy miért Finnország az egyik lehetséges célország.

Pirkko Nuolijärvi (*Finnország nyelvi helyzete a 21. században,* 233–252) a következő szempontok szerint vizsgálja a soknyelvű Finnország jövőjét: „1. a nyelvi csoportok számát és méretét érintő makroszempont, 2. egy bizonyos nyelvet beszélő egyén vagy csoport szempontja, 3. a nyelvtanítás szempontja, 4. a nyelvi változásoknak, tehát magának a nyelvnek a szempontja". Camilla Haavisto (*Kulturális újságírás – a sokféleség terjesztője vagy a sztereotípiák erősítője?,* 253–273) azt mutatja be, hogyan jelennek meg a bevándorlók a kulturális médiában. A tanulmány szerint a kulturális újságírásban inkább a szakmai teljesítmény alapján mutatják be az embereket, mintsem származásuk alapján. Antero Leitzinger (*A bezárkózó Finnország mítosza,* 274–299) a bevándorlás történetét tárja elénk, s tanulmányában arra keresi a választ, hogy Finnország valóban bezárkózó ország-e?

A kötet második részében irodalmi alkotások és két tanulmánykötet recenzióit olvashatjuk. A recenziókban ismertetett irodalmi művek is szorosan kapcsolódnak a multikulturalizmus tárgyköréhez, sokszor megjelenik bennük az identitás- és anyanyelvkeresés. Ilyen például Sofi Oksanen *Tisztogatás* és Sabira Ståhlberg *Pilvivaeltaja* [Felhővándor] c. regénye. Rita Magga-Kumpulainen *Sarvikiela* [Agancsgyűrű] című könyvében a számik anyanyelv-keresésének nehézségeibe nyerhetünk bepillantást. Jari Hanski *Juutalaisvastaisuus suomalaisissa aikakauslehdissä ja kirjallisuudessa 1918–1944* [Zsidóellenesség a finn folyóiratokban és irodalomban 1918–1944 között] című disszertációja azt próbálja meg feltárni, hogy mennyire volt jellemző Finnországban a zsidóellenesség. Ehhez a témához kapcsolódik Seela Sella *Se*

palaa! [Ez ég!] című könyve is. Ebben az író férjének, Elis Sellának az életét, zsidó hitét és kultúráját ismerheti meg az olvasó. Anna-Leena Siikala, Barbro Klein és Stein R. Mathisen *Creating Diversities. Folklore, Religion and the Politics of Heritage* [Sokszínűséget teremteni. A folklór, vallás és a politika öröksége] című tanulmánykötete arra a kérdésre keresi a választ, hogy mi magunk alakítjuk-e kulturális örökségünket, illetve milyen mértékben határozzák azt meg külső tényezők. Domokos Johanna két irodalomkritikai munkát mutat be, amelyben a skandináv irodalom multikulturalitásával foglalkoznak. Az egyik a Satu Gröndahl szerkesztette *Litterturens gränsland. Invandrar- och minoritetslitteratur i nordisk perspektiv* [A finn irodalom határvidéke. Bevándorló- és kisebbségirodalom észak-európai kontextusban, 2002], amelyben svéd, dán, norvég és angol nyelvű írások kaptak helyet. A másik kötet – *Vähemmistöt ja monikultuurisuus kirjallisuudessa* [Kisebbségek és multikulturalizmus az irodalomban, 2010] – finn nyelvű anyagát Eila Rantonen válogatta.

A kötetet a Forrásmunkák (348–349) és a Szerzők és fordítók jegyzéke (350–353) zárja.

Domokos Johanna (szerk): **Finnek_!**
Multikulturális finn irodalmi olvasókönyv
AmbrooBook. Győr. 2013. 385. p.
ISBN 978-615-5379-01-7

Az irodalmi antológia a fikció szintjén tárgyalt multikulturalizmus bemutatásával foglalkozik. Finnországban már elismert a multikulturalizmus az irodalomban. A szerzők és olvasók érdeklődnek egymás kultúrája iránt, s ez a szerkesztő szerint még várhatóan fokozódni fog. Az antológiában olyan irodalmi műveket válogattak össze, amelyek időszerűek és globális jelentőségűek.

Az irodalmi olvasókönyv három részből áll. Az első rész a *Tanulmányok* (17–84), amelyben három írást olvashatunk az irodalom és multikulturalizmus kapcsolatáról. Eila Rantonen (*A bevándorlók irodalma Finnországban,* 19–38) azt járja körül, milyen műfajokban alkotnak, milyen témákat dolgoznak fel, milyen fórumokon publikálnak a migránsok. Domokos Johanna (*Mi a mai finn? Irodalom*, 39–60) azt boncolja tanulmányában, hogyan kap helyet a multikulturalizmus a mai finn irodalomban. Heidi Grönstrand (*A nyelvi határok mozognak, az irodalomelméletek változnak – vagy mégsem?,* 61–83) Sofi Oksanen, Ranya ElRamly-Paasonen és Kjell Westö műveit elemzi a multikulturalitás és többnyelvűség szemüvegén keresztül.

A második rész (*Üdvözletek Finnországból,* 85–329) a tulajdonképpeni antológia. Ebben a részben versek és prózarészletek váltakoznak. Olyan híres írók és költők műveibe nyerünk betekintést, mint Sofi Oksanen, Nilsk-Aslak Valkeapää vagy Sabira Ståhlberg. A válogatásnak van magyar vonatkozása is: Vályi Sándor *Napló* 2000–2007 című írása is helyet kapott az antológiában. Ebben a művészélet örömeivel és viszontagságaival ismerkedhet meg az olvasó.

Ezt követi az *Interjúk* című rész (331–373). Az első interjú egy részlet Jari Ehrnrooth, Mika Hannula, Sara Heinamaa kutatók, valamint Jyrki Siukonen képzőművész diskurzusáról, amelyben a mai finn identitást boncolgatják (333–353). Ezt követően a finn bevándorláspolitikáról (354–362) olvashatunk, ezt az Inger-Mari Aikio-Arianaick számi költővel készített beszélgetést (363–367) követi. Az interjúk végén a finnországi orosz irodalom mai helyzetébe (368–373) nyerhetünk bepillantást.

Ezt a kötetet is a Forrásmunkák (375–376) és a Szerzők és fordítók jegyzéke (377–385) zárja.

BUZGÓ ANITA